

EKONOMIUTSKOTTETS BETÄNKANDE 15/2009 rd

Riksdagens bankfullmäktiges berättelse 2008

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 maj 2009 riksdagens bankfullmäktiges berättelse 2008 (B 10/2009 rd) till ekonomiutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ordförande för bankfullmäktige Timo Kalli
- direktör Anneli Tuominen och avdelningschef Jukka Vesala, Finansinspektionen
- finansdirektör Teppo Koivisto, Statskontoret
- verkställande direktör Mika Mustakallio, MORS Software Oy
- professor Vesa Puttonen, Helsingfors handelshögskola
- professor Vesa Kanninen, Helsingfors universitet

- professor Eva Liljeblom, Svenska Handelshögskolan.

Offentlig utfrågning om de ekonomiska utsikterna och finansmarknaden

Ekonomiutskottet arrangerade den 10 september 2009 en offentlig utfrågning för riksdagsledamöter och massmedier om de ekonomiska utsikterna och finansmarknaden.

Finlands Banks generaldirektör Erkki Liikanen höll ett föredrag, "Talouden vapaa pudotus ohi — talouden ja rahoitusmarkkinoiden näkymät tänään" (Ekonomin inte längre i fritt fall — hur det ser ut för ekonomin och finansmarknaden i dag) och Finansinspektionens direktör Anneli Tuominen ett föredrag, "Finanssisääntelyn ja -valvonnan muutostarpeet finanssikriisin jälkeen" (Behovet av ny finansreglering och finansstillsyn i finanskrisens kölvatten).

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Berättelsen tar upp Europeiska centralbankens penningpolitik, ekonomin i euroområdet och Finlands ekonomi 2008. Dessutom redovisas Finlands Banks verksamhet och bankens bokslut. Räkenskapsårets resultat var 401 miljoner euro och av detta belopp användes 250 miljoner för statens behov.

I berättelsen ingår ett avsnitt om Finansinspektionen som verkat i anslutning till Finlands Bank. Finansinspektionen och Försäkringsin-

spektionen slogs ihop i början av 2009 till den nya Finansinspektionen, som övervakar kreditinstitut, försäkrings- och pensionsanstalterna och andra aktörer på finansmarknaden enligt lagen om Finansinspektionen.

Den globala finanskrisen och Finland

Den internationella finanskrisen satte in i augusti 2007 och kom att drabba nästan alla länder. De finansiella problemen har återverkat med en viss eftersläpning på den reala ekonomin. Så har det

gått också hos oss med den påföljden att produktionen har krympt och exporten har minskat starkt.

Finansinspektionen kom den 25 september 2009 ut med en publikation 2/2009, Valvottavien taloudellinen tila ja riskit (Tillsynsobjektens ekonomiska situation och risker), där det hävdas att den finska finanssektorn har stått sig väl i finanskrisen. Situationen på värdepappersmarknaden har planat ut, men nu när finanskrisen har avancerat till kris i den reala ekonomin får speciellt bankerna känna av effekterna. Bankernas kunder förväntas få allt större problem med att hantera sina lån i den takt arbetslöshet och konkurser ökar.

Finansinspektionen konstaterar att bankernas kapitaltäckning trots krisen har varit fortsatt stabil och relativt lönsam. Stresstest visar att bankernas och försäkringsbolagens kapitaltäckning står pall också inför en allvarlig recession under de två kommande åren. Stabiliteten i det finska finanssystemet är inte hotad, också om den ekonomiska utvecklingen 2010 och 2011 blir klart svagare än prognoserna ger för handen.

Enligt tillsynsmyndigheten pekar krisen på att det är viktigare än någonsin med riskhantering. Finansinspektionens inspektioner visar att riskhanteringen i Finland står på minst moderat nivå och några försummelser har inte kunnat iakttagas bland tillsynsobjekten.

I de ovan nämnda publikationerna finns detaljerad uppdaterad information om läget i finanssektorn.

Ekonomiutskottet noterar att till skillnad från situationen i många andra länder har banker med koncession i Finland åtminstone inte hittills varit tvungna att anhålla om offentligt stöd. För sin marknadsupplåning har de inte behövt söka statsgarantier med riksdagens godkännande (RP 181/2008 rd — RSv 110/2008 rd). I Finland räknar man nu med att staten kan göra kapitalinvesteringar i inlåningsbanker som fått koncession här. En proposition om detta är under behandling i ekonomiutskottet (RP 4/2009 rd). Staten ska kunna investera kapital bara i en bank som bedriver en sund verksamhet och som uppfyller kraven på kapitaltäckning. I lagen kommer det

att föreskrivas i detalj om kapitalinvesteringarnas storlek, villkor och teckningstider.

Finansinspektionen har uppgett för ekonomiutskottet att det står i fortlöpande kontakt med tillsynsobjekten och att bl.a. rapporteringen numera sker månadsvis. I inspektionerna prioriteras en fungerande riskhantering. Det görs regelbundna stresstest för att bedöma riskhanteringsförmågan.

Ekonomiutskottet inskräper att Finansinspektionen bör bevaka läget i finanssektorn minutöst och ta i observerade problem i tid. Det är nödvändigt med ett stabilt finanssystem. Om systemet fallerar får det ödesdigra konsekvenser för den reala ekonomin. Det är viktigt att ekonomiutskottet får relevant information och hålls à jour med läget.

Bankavgifterna

Europeiska kommissionen publicerade den 22 september 2009 en rapport om finansiella tjänster till konsument. Rapporten baserar sig på en oberoende studie av bankernas avgifter och den omfattar alla 27 EU-länder. Studien gällde kontoavgifterna i 224 banker som täcker in i snitt 81 procent av marknaden i EU.

Slutsatsen är att avgifterna för dagligkonton ofta är oklara och prisuppgifterna på nätet bristfälliga. Det var svårt för utredarna att få närmare information från bankerna. De kostnader som tas ut av kontoinnehavarna varierar mellan 253 euro i Italien och 27 euro i Bulgarien. Flitiga kontoanvändare får betala max 831 euro som i Italien och minst 27 euro som i Bulgarien. I Finland är den genomsnittliga avgiften 104 euro, alltså högre än genomsnittet.

Studien visar att konsumenterna anser att informationen om finansiella tjänster är svår att förstå och bristfällig och rådgivningen otillräcklig. Enligt studien är situationen i Finland bättre än i genomsnitt.

Bara 9 procent av innehavarna av dagligkonton bytte bank 2007 och 2009 medan 25 procent bytte till exempel bilförsäkring.

I finanssektorn kommer man i hela EU från den 1 november 2009 att införa frivilliga, gemensamma principer som ska göra det lättare att

byta bankkonto. Kommissionen ska se till att principerna följs.

Ekonomiutskottet kräver att bankfullmäktige, Finansinspektionen och konsumentombudsmannen så vitt det gäller konsumentskyddet övervakar marknadsföring, tydliga avtalsvillkor, lagliga procedurer och skäliga priser på tjänsterna. Konsumenter har också i Finland svårt att jämföra tillgängliga tjänster och priser på dem. De totala kostnaderna är beroende av vilka tjänster kunden använder. Det finns tillgång till banktjänster till skäliga priser, men tjänsterna används också av sådana personer som av en eller annan anledning inte kan utnyttja tillgänglig teknik för att undvika dyr personlig betjäning och spara in på avgifterna.

Ett nytt system för finansiell tillsyn

EU arbetar på ett nytt system för makroprudentiell tillsyn över det finansiella systemet på gemenskapsnivå och på att inrätta ett Europeiskt systemriskråd. Syftet är dessutom att göra den nationella tillsynen och samarbetet mellan tillsynsmyndigheter effektivare. Ekonomiutskottet

har lämnat utlåtande EkUU 24/2009 rd om statsrådets skrivelse U 64/2009 rd om nytt system för makroprudentiell tillsyn över det finansiella systemet. Det är bra att ett Europeiskt systemriskråd inrättas. Målen för verksamheten är lovvärda, låt vara att de är mycket ambitiösa.

Ekonomiutskottet ser gärna att informationsgången och samordningen av tillsynsmyndigheternas insatser i olika länder blir effektivare både på gemenskapsnivå och i ett bredare internationellt perspektiv när det gäller tillsynen av övernationella finanskoncerner. Finansmarknaden är gränsöverskridande och därför måste tillsynen vara heltäckande och effektiv.

Förslag till beslut

Ekonomiutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande ställningstagande,

att den inte har några invändningar mot berättelsen och

att betänkandet sänds till riksdagens bankfullmäktige för kännedom.

Helsingfors den 20 oktober 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Antti Rantakangas /cent
medl. Janina Andersson /gröna
Hannu Hoskonen /cent
Harri Jaskari /saml
Anne Kalmari /cent
Matti Kangas /vänst

Toimi Kankaanniemi /kd
Miapetra Kumpula-Natri /sd
Jouko Laxell /saml
Petteri Orpo /saml
Markku Uusipaavalniemi /cent
Ulla-Maj Widenroos /sv.

Sekreterare var

utskottsråd Eelis Roikonen.

RESERVATION

Motivering

Bankfullmäktige anser i sitt utlåtande att Finansinspektionen har skött sitt uppdrag korrekt under redogörelseåret. Ekonomiutskottet inskräper i sin tur i sitt betänkande hur viktigt det är att Finansinspektionen bevakar bankernas situation och att det finns tillgång till relevant information. Trots upprepade påstötter har ekonomiutskottet inte fått någon tillräckligt utförlig redogörelse för banksektorns säkerheter från Finansinspektionen.

Vi anser att både Finlands Bank och Finansinspektionen har misslyckats kapitalt i sina ekonomiska analyser och prognoser och att återverkningarna för Finlands ekonomi kommer att vara betydande. För att undvika ytterligare skada föreslår vi att riksdagen skyndsamt skrider till åtgärder för att ta fram internationella och nationella ekonomiska prognosmetoder.

Ledamot Uuspaavalniemis reservation till ekonomiutskottets betänkande EkUB 10/2007 rd — RP 80/2007 rd den 7 december 2007 sammanfattar i all korthet kärnan i det som bl.a. Finansinspektionen, Finlands Bank, statsrådet och finansministeriet borde ha insett och beaktat i sina åtgärder.

För att citera reservationen till EkUB 10/2007 rd — RP 80/2007 rd: "Kreditexpansionen ute i världen hotar gå på en mina vilket ögonblick som helst och därför lönar det sig att hålla fast vid fasta produktionstillgångar åtminstone inom de sektorer som Finland fortsatt är i stort behov av. De ekonomiska prognoserna för vårt land görs tyvärr fortfarande upp utifrån samma ekonomiska läror som inte heller hittills har lyckats förutspå regressioner eller depressioner, inte ens när krisen varit starkt överhängande.

Bruttonationalprodukten inom euroområdet uppgick 2006 till ca 8 400 miljarder euro. Upplåningen har fortsatt i accelererande takt, på senaste tid med över 1 000 miljarder euro per år. Man behöver bara ägna sig åt lite huvudräkning

för att inse att med de två siffrorna borde den ekonomiska tillväxten inom euroområdet vara något helt annat än vad den är. Att i allt snabbare takt öka skuldbeloppet, som redan nu är 14 200 miljarder euro inom euroområdet, stupar snart på en matematisk omöjlighet, om det inte redan gjort det. Bara Europeiska centralbanken kan med hjälp av en våldsam inflation hindra penningmarknaden från att kollapsa.

Det är självklart att det existerar en bostadsbubbla i Finland, låt vara att man på officiellt håll hävdar det motsatta. Bostadslånen har gjort att det helt enkelt är omöjligt för en del av befolkningen att ta mer lån och en brant nedgång i bostadspriserna med en mängd skadliga bieffekter lurar runt hörnet."

I bankfullmäktiges berättelse står det så här: "Ursprungligen gällde kreditförlusterna bara de amerikanska subprime-bolånen, men problemet spred sig snabbt inte bara till de amerikanska bankerna, utan dessutom också till den europeiska banksektorn". Euroområdets egen kreditbubbla, som spelar en avsevärt mycket större roll, har passerat obemärkt, trots att den redan har spruckit.

I euroområdet uppstod det ny kredit till ett värde av hela 2 000 miljarder euro per år när den var som störst och den bidrar till att snedvrida egendomsvärdet. Genom upplåning har man alltså stöttat köpkraften med en katalysator värd 2 000 miljarder euro, som i slutändan betyder skuldsatta kommuner och stater, nedkörda fabriker och enorm arbetslöshet. Situationen blir bara värre när arbetslösheten tilltar och hushållens köpkraft urholkas.

Den globala kreditbubblan har nått vägs ände, och om man feltolkar sambandet mellan orsak och verkan i ekonomin, kommer följderna att vara katastrofala för stater och medborgare på grund av felaktiga slutledningar och därmed också beslut.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande:

1. Riksdagen förutsätter att Finansinspektionen skyndsamt tar fram det material som ekonomiutskottet frågat efter.

2. Riksdagen ser allvarligt på att man inte i tid har kunnat förutse den rådande krisen i den internationella ekonomin.

3. Riksdagen kräver att Finlands Bank, Finansinspektionen och bankfullmäktige skyndsamt skrider till åtgärder för att ta fram bättre internationella och nationella ekonomiska prognosmetoder.

Helsingfors den 20 oktober 2009

Markku Uusipaavalniemi /cent
Matti Kangas /vänst